

Mesijansko Biblijska Studija - 013

ŠTA NOVI ZAVET KAŽE O ISUSU?

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

PREVOD NA SRPSKI JEZIK

ŠTA NOVI ZAVET KAŽE O ISUSU

MBS 013

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

Knjiga naraštaja Isusa Hristosa, sina Davidova, sina Avramova

(Matej 1:1)

UVOD

Primarna poenta Novog zaveta jeste Ješua (Isus) je Jevrejski Mesija Starog zaveta. I dok svaka od četiri biografije o životu Isusa, koje su došle do nas, ima svoju sopstvenu temu, svaka od njih i dalje zadržava primarnu poentu: Ješua je Mesija.

Novi zavet počima sa rečima: ***Knjiga naraštaja Isusa Hristosa, sina Davidova, sina Avramova.***

Ova izjava sa kojom se otvara Novi zavet postavlja pozornicu za celokupni Novi zavet (Matej 1:1).

I. MESIJANSTVO KRALJEVANJE JEVREJSTVO

Dajući Ješui titulu Mesije ovaj stih svakako ističe Njegovo Mesijanstvo i radi poveznice sa Mesijom o kojem govori Stari zavet. Reč Hristos je jednostavno grčka reč za hebrejski izraz Mesija.

Davši Isusu titulu ***sin Avramov***, ističe se jevrejstvo Ješui, jer kroz celokupnu biblijsku istoriju i teologiju, Jevrejstvo je uvek povezivano sa savezom koji je Bog sačinio sa Avramom.

Davši Isusu titulu ***sin Davidov***, ističe se Njegovo Kraljevanje, jer je kraljevanje kod Jevreja uvek bilo održavano kroz kuću Davidovu.

Celokupni Novi zavet vrti se oko ove uvodne izjave iz Mateja 1:1. To će biti ponavljano, razvijano, i uvećavano kroz različite pisce Novog zaveta, kao što ćemo to videti kroz Pisma koja ćemo obrađivati.

Mesijanstvo: Matej 1:16: ***Jakov rodi Josifa, muža Marije po kojoj je rođen Isus, koji se zove Hristos.***

Mesijanstvo: Jovan 4:25-26: ***Reče mu žena: 'Znam da dolazi Mesija koji se zove Hristos. Kad on dođe, sve će nam objavit.' Reče joj Isus: 'Ja sam, koji ti govorim.'***

Kraljevanje: Matej 2:1-2: ***A kad se Isus rodio u Vitlejemu judejskome, u dane kralja Iroda, gle, mudraci s Istoka stigoše u Jerusolim govoreći: 'Gde je taj novorođeni kralj judejski? Ta videli smo na istoku zvezdu njegovu pa mu se dođosmo pokloniti.'***

Kraljevanje: Matej 27:37: ***I staviše mu iznad glave napisanu krivnju njegovu: OVO JE ISUS KRALJ JEVREJA.***

Jevrejstvo: Jovan 4:9: ***Reče mu nato žena Samarijanka: 'Kako ti, koji si Jevrejin, išćeš piti od mene, koja sam žena, Samarijanka?' Jer se Jevreji ne družu sa Samarijancima.***

Jevrejstvo: Galatima 4:4-5: ***A kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svojega - rođena od žene, rođena pod Zakonom, da otkupi one pod Zakonom, kako bismo primili posinjenje.***

Jevrejstvo: Jevrejima 2:16: ***Ta ne zauzima se jamačno za anđele, nego se zauzima za potomstvo Avramovo.***

Njegovo Mesijanstvo, Njegovo Kraljevanje, i Njegovo Jevrejstvo dominantne su tvrdnje Novog zaveta. Ovo je istina u evanđeljima, u četiri biografije o Njegovom životu, baš kao što je istina i u ostalim spisima Novog zaveta koji govore o teologiji života Ješue. On je potpuno jasno portretisan kao Mesija iz Starog zaveta.

A. Sin Josifov

Veliki deo onoga što evanđelja imaju da kažu smešta Ješuu u tačno i precizno određeni kalup Mesije Starog zaveta. On je Onaj za kojeg bi rabini rekli „Mesija, Sin Josifov,“ u značenju, Josif, Patrijarh koji je bio okarakterisan patnjom.

Ovo je vidljivo u Jovanu 1:45: ***Filip nađe Natanaila pa mu reče: 'Našli smo onoga o kojemu je pisao Mojsije u Zakonu i proroci: Isusa, sina Josifova, iz Nazareta.'***

B. Sin Davidov

Ali, On je takođe portretisan od strane četiri biografa kao istinski Mesija za kojeg bi rabini rekli da je „Mesija, Sin Davidov.“ To nalazimo u Luki 1:31c-33: ***i daćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvaće se Sin Svevišnjega. I Gospod Bog daće mu presto Davida, oca njegova. I kraljevaće nad domom Jakovljevim uveke, i kraljevstvu njegovu neće biti kraja.'***

II. ALTERNATIVNA TEORIJA O DVA MESIJE

Kako to da oba ova aspekta mogu da budu istinita u jednoj osobi? Odgovor Talmudskih rabina bila je objava da to ne može tako biti. Stoga, usvojili su Teoriju o dva Mesije. Teoriju koja jednog čini Mesijom koji pati, a drugog čini Mesijom koji pobeđuje i koji kraljuje.

Novi zavet, međutim, objavljuje da postoji alternativa ovom gledištu o dva Mesije i pokazuje kako oba aspekta mogu istinski da budu tačna u jednoj te istoj osobi.

A. Jedinstvenost Njegovog rođenja

Prvo, kao što smo to već rekli, primarna poenta Evanđelja jeste da oslikaju Ješuu Mesiju koji je došao da pati i da umre zbog greha. On je bio Onaj kojeg su rabini nazvali „Mesija, Sin Josifov.“

Isus je bio Mesija koji je došao na svet na normalan i na čudesan način; na normalan način, On se rodio i došao na ovaj svet kao i svaki drugi čovek; na čudesan način, On je rođen od device.

Ovo je zabeleženo u Luki 1:30-31 i 34-35: ***I reče joj anđeo: 'Ne boj se, Marijo, jer si našla milost kod Boga. I evo, začćeš i roditi sina, i daćeš mu ime ISUS.'***

Stihovi 34-35 kažu: ***A Marija reče anđelu: 'Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?' I anđeo joj, odgovorivši, reče: 'Duh Sveti doći će na te i sila Svevišnjega oseniće te. Zato će se i to sveto što je od tebe rođeno zvati Sin Božiji.'***

I u Mateju 1:21-23: ***'A rodiće sina, i daćeš mu ime Isus, jer on će spasiti narod svoj od greha njihovih.'*** ***A sve se to dogodi kako bi se ispunilo ono što kaza Gospod po proroku govoreći: Gle, devica će začeti i roditi sina, i daće mu ime Emanuil, što je u prevodu: Bog je s nama.***

Devičansko rođenje Mesije, po prvi put naznačeno u Postanku 3:15, a posle razvijeno u Isaiji 7:14, u Evanđeljima se posmatra kao ispunjeno kroz rođenje Ješue.

Njegova loza, Njegovo poreklo od Davida ustanovljeno je činjenicom da su i Marija, Njegova majka, i Josif, Njegov očuh, potomci kralja Davida. Tako da je Ješua po majčinoj strani, Davidov potomak putem krvi, a po očevnoj strani, potomak je Davidov putem posvojenja.

B. Mesto Njegova rođenja

Nadalje, mesto Njegovog rođenja je Vitlejem, iako su Njegovi roditelji živeli u Nazaretu. Ovo je zabeleženo u Luki 2:3-7: ***I svi su se išli upisati, svako u svoj grad. A i Josif, kako je bio iz doma i loze Davidove, uzade iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju, u grad Davidov koji se zove Vitlejem, da se upiše zajedno s Marijom, isprošenom mu za ženu, koja beše trudna. A dogodi se, dok su bili onde, da joj se navršīše dani da rodi. I porodi sina svojega,***

prvorodenca, te ga povi i položi ga u jasje, jer za njih nije bilo mesta u noćištu.

Stoga, rođenje Mesije jeste ispunjenje Miheja 5:2, koji objavljuje da će Mesija biti rođen u Vitlejemu.

C. Njegove patnje i Njegova smrt

1. Isaija 53

Više od bilo čega drugog, patnje i smrt Ješue uklapaju se u kalup koji je razvio Isaija 53.

a. Istorijska Ličnost

On je oslikan kao istorijska ličnost i pojedinac koji do slova ispunjava sadržaj iz Isaije 53.

b. Onaj koji nedužan podnosi patnju: Isaija 53:4-6, 8b, 9b

On je bio nedužan u pogledu bilo kakvog greha i podneo je patnju u potpunosti nevin, kao šta to vidimo u II Korinćanima 5:21: ***Njega, naime, koji ne upozna greha, za nas grehom učini da mi budemo pravednost Božija u njemu.***

c. Dobrovoljno i voljno podnošenje patnje

On je patio dobrovoljno i Svojom voljom je dozvolio da bude maltretiran od onih koji su Ga zarobili, prema Jovanu 10:17b-18a: ***jer ja polažem život svoj da ga ponovno uzmem. Niko ga od mene ne uzima, nego ga ja sâm od sebe polažem.***

Ne samo da je On sebe podložio maltretiranju koje je za posledicu imalo Njegovu patnju i smrt, već je On to učinio u tišini, bez ikakvog protesta.

d. Onaj koji u tišini podnosi patnju

Jedna od stvari koja je iznenadila i zadivila ljude na Njegovom suđenju bila je Njegova šutnja, bez ijedne izgovorene reči protivljenja prema nepravdi i lažnim optužbama.

U Mateju 27:12-14, čitamo: ***I dok su ga velesveštenici i starešine optuživali, ništa nije odgovorio. Tada mu reče Pilat: 'Ne čuješ li koliko svedoče protiv tebe?' I ne odgovori mu ni na jednu reč, tako da se upravitelj silno čudio.***

e. Onaj koji pati kao nečija Zamena: Isaija 53:4-6, 8, 10, 12

Sve Njegove patnje, međutim, bile su zamenske; to jest, On je patio za grehe drugih, a ne za Svoje sopstvene grehe.

Ovo je zabeleženo u I Petrovoj 2:21-24: ***Ta na to ste pozvani, jer je i Hristos pretrpeo za nas i ostavio nam primer da pođete za njegovim stopama. On koji greha ne učini niti se nađe prevare na ustima njegovim; koji vredan nije zauzvrat vredao, mučen nije pretio, nego je sve predavao Onomu koji sudi pravedno; koji u telu svojemu grehe naše sâm ponese na drvo da, umrevši gresima, pravednosti poživimo; onaj čijom ste modricama isceljeni.***

f. Smrt Mesije

Smrt Mesije posmatrana je od strane pisaca Novog zaveta kao ispunjenje svih faktora povezanih sa smrću Sluge koji pati iz Isaije 53. Baš kao što je Sluga koji pati završio u smrti nakon bičevanja, izrugivanja i raskinjanja, tako je, na isti način, Ješua umro. Baš kao što je Sluga koji pati bio tretiran poput zločinca i umro smrću kojom umiru zločinci; tako je i Isus, umro raskinjanjem, poput zločinca, ubrojen među još dva zločinca. Smrt Sluge koji pati bila je rezultat sudske kazne i sudske presude.

Ješua je proveden kroz dva suđenja, prvo je bilo versko, u kojem je On optužen lažnim optužbama o huljenju i osuđen na smrt; drugo je bilo političko, od strane Rima, na temelju lažnih optužbi o podsticanju pobune protiv Cara. Još jednom, On je osuđen na smrt i podvrgnut je smrti mučenjem rimskog tipa.

Iako je, baš poput Sluge koji pati, trebao da bude pokopan u grobu za zločince, On je, uprkos tome, sahranjen u grobnici bogatog čoveka, prema Mateju 27:57-60: ***A kad prispe večer, dođe neki bogat čovek iz Arimateje, po imenu Josif, koji i sam beše učenik Isusov. Taj pristupi Pilatu te zatraži telo Isusovo. Tada Pilat zapovedi da se telo preda. Josif uzme telo i uvijek ga u čisto platno pa ga položi u svoj novi grob koji je isklesao u steni. Dokotrlja velik kamen na vrata groba i ode.***

g. Uskrsnuće Mesije: Isaija 53:10-11a

U Isaijinom odlomku, Sluga koji pati ne ostaje mrtav već je uskrsnut kako bi video rezultat Svoje patnje i Svoje smrti. Tri dana pošto je telo Ješua sahranjeno u grobnici bogatog čoveka, smrt Ješue otvorila je put ka uskrsnuću. Pisma beleže da je četrdeset dana po Uskrsnuću, On uzdignut na Nebo i sada sedi sa desne strane Boga, baš kao što je rečeno za Slugu koji pati: ***uzdignuće se i uzvisiti i biti veoma visoko*** (Isaija 52:13).

h. Opravdanje i Pomirenje

Na kraju, odlomak iz Isaije zaključuje da će Sluga koji pati doneti opravdanje i duhovno isceljenje onima koji prihvate Njegovu zamensku smrt, zamensku umesto njih. On će doneti opravdanje, otkupljenje, i pomirenje za mnoge. Da li Isus jeste ili nije ovo učinio raspravićemo nešto kasnije.

2. Psalam 22

Ne samo da je život Ješue oslikan da se uklapa u kalup iz Isaije 53, već se život Ješue uklapa i u kalup Psalma 22.

a. Psalam 22:1

Umirući na krstu, Isus je zavapio izgovarajući prvi stih ovog psalma u Mateju 27:46: **Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?**

b. Psalam 22:18

Rimski vojnici su bacali kocke za Njegovu odeću, prema Mateju 27:35: **A kad ga razapeše, razdeliše haljine njegove bacivši kocku.**

I prema Jovanu 19:23-24: **Stoga vojnici, kad razapeše Isusa, uzeše haljine njegove te načiniše četiri dela, svakomu vojniku po deo. Uzeše i donju haljinu. A donja haljina beše nešivena, cela od vrha istkana. Rekoše stoga jedan drugomu: 'Ne derimo je, nego bacimo kocku za nju, pa čija bude', da se ispuni Pismo koje kaže: Razdeliše među sobom haljine moje i za odeću moju baciše kocku. Vojnici dakle baš to i učiniše.**

c. Psalam 22:6-8

Dok je Ješua visio na krstu, ljudi su Ga ismejavali, koristeći pritom gotovo identične reči koje nalazimo u Psalmu 22:8. Matej 27:43 kaže: **Uzdao se u Boga! Neka ga sad izbavi ako mu je po volji! Jer reče: 'Božiji sam Sin'.**

d. Psalam 22:14-15

Baš kao i u psalmu 22, kada je Njegov bok proboden kopljem, potekla je mešavina krvi i vode što je znak slomljenog srca.

e. Psalam 22:16b

I na kraju, Njegove ruke i noge, budući su bile zakucane na krst, bile su probodene baš kao i kod osobe iz Psalma 22.

Zaključak: Isus iz Novog zaveta prikazan je kao Mesija Starog zaveta u odnosu na Njegovu patnju i na Njegovu smrt. Sve u svemu, Isus je ispunio oko tri stotine

proroštava koja govore o dolasku Mesije kroz Svoj život, patnju, smrt i Uskrsnuće. Prema Novom zavetu, On je ispunio sve što su rabini očekivali od Mesije, Sina Josifovog.

III. REŠENJE PARADOKSA KOJE DAJE NOVI ZAVET

Ali, šta da radimo sa proroštvima koja govore o Mesiji kao o kralju? Šta sa onima koja govore o Njegovom dolasku da uspostavi mir i prosperitet na zemlji? Šta ćemo sa Mesijanskom figurom koju su rabini obeležili terminom „Mesija, Sin Davidov?“ I dok su rabini smatrali da rešenje ovog paradoksa leži u razvoju koncepta dva Mesije, Novi zavet je ponudio drugačiju alternativu. Umesto dva Mesije, od kojih svaki od njih dolazi jednom, Novi zavet govori o jednom Mesiji koji dolazi dvaput.

A. Prvi Dolazak Mesije

On prvo dolazi na ovaj svet rođenjem; On živi Svoj život na ovoj zemlji, pred kraj prolazi period patnje koji završava smrću za grehe Izraela; On je potom uskrsnut i vraća se na Svoje mesto na Nebu. U nekom budućem vremenu, On će se vratiti da uspostavi Mesijansko Kraljevstvo, tako što će ponovno podići Davidov tron i kraljevaće nad Kraljevstvom mira, prosperiteta i sigurnosti za Izrael.

Ali, u međuvremenu, svaki koji poveruje i prihvati Njegovu zamensku smrt za svoje grehe biće opravdan i pomiren sa Bogom i imaće živi odnos sa Bogom Avrama, Isaka i Jakova.

B. Drugi Dolazak Mesije

Posle smrti i Uskrsnuća Ješue, Novi zavet gleda unapred na Njegov povratak da bi uspostavio Kraljevstvo. Brojni odlomci u Novom zavetu govore o jednom Mesiji koji dolazi dvaput.

1. Kraljevanje Mesije

Od velikog broja odlomaka koji govore o tome, mi ćemo navesti samo nekolicinu koji slede:

Matej 19:28: ***A Isus im reče: 'Zaista, kažem vam: vi koji pođoste za mnom, o preporodu, kad Sin Čovečji sedne na presto slave svoje, i vi ćete sediti na dvanaest prestolja i suditi dvanaest plemena Izraelovih.'***

Matej 24:29-31: ***'A odmah nakon nevolje onih dana sunce će potamneti, i mesec svetlost svoju neće davati, i zvezde će s neba padati, i sile će se nebeske uzdrmati. I tada će se pojaviti znak Sina Čovečjega na nebu; i tada***

će proplakati sva plemena zemaljska, i ugledaće Sina Čovečjega gde dolazi na oblacima nebeskim sa silom i slavom velikom. I poslaće anđele svoje sa snažnim glasom trubnim, i oni će skupiti izabranike njegove od četiri vetra, od jednoga kraja nebesa do drugoga.'

Matej 25:31: A kad Sin Čovečji dođe u slavi svojoj i svi sveti anđeli s njime, tada će sedeti na presto slave svoje.

Luka 1:32-33: On će biti velik i zvaće se Sin Svevišnjega. I Gospod Bog daće mu presto Davida, oca njegova. I kraljevaće nad domom Jakovljevim uveke, i kraljevstvu njegovu neće biti kraja.

Dela 1:6-7: Nato ga skupljeni pitahu govoreći: 'Gospodi, hoćeš li u ovo vreme obnoviti kraljevstvo Izraelu?' A on im reče: 'Nije vaše znati vremena ili prilike što ih je Otac podredio svojoj vlasti.'

Rimljani 11:25-27: Jer ne bih hteo, braćo, da ne znate ovu tajnu, da ne biste bili sami sebi mudri: delomično je otvrdnuće snašlo Izraela dok punina pagana ne uđe. I tako će se sav Izrael spasiti, kao što je pisano: Doći će sa Siona Izbavitelj i odvratiti bezbožnost od Jakova. I to će biti moj savez s njima, kad oduzmem grehe njihove.

I Korinćanima 15:20-28: Ali sada, Hristos vaskrsnu od mrtvih i postade prvina onih koji usnuše. Jer kako po čoveku bi smrt, po Čoveku i uskrsnuće mrtvih. Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će i u Hristu svi biti oživljeni. Ali svako svojim redom: prvina Hristos, potom oni koji su Hristovi o njegovu dolasku. Potom, svršetak; kad preda kraljevstvo Bogu i Ocu, kad zbaci svako poglavarstvo i svaku vlast i silu. Jer on treba kraljevati dok ne položi sve neprijatelje pod noge svoje. Poslednji neprijatelj koji se zbacuje biće smrt. Jer sve podloži pod noge njegove. A kad reče: 'Sve je podloženo', jasno, sve osim Onoga koji mu je sve podložio. A kad mu sve bude podloženo, tada će se i sam Sin podložiti Onomu koji je njemu sve podložio, da bude Bog sve u svemu.

Jevrejima 9:27-28: I kao što je ljudima određeno jednom umreti, a nakon toga na sud, tako se i Hristos jednom prinese da ponese grehe mnogih. Drugi put će se, bez greha, ukazati onima koji ga iščekuju na spasenje.

Otkrivenje 20:4-6: I videh prestolja, i sedošu na njih, i dade im se sud; i duše obezglavljenih zbog svedočanstva Isusova i zbog reči Božije, i one koji se ne pokloniše Zveri ni liku njezinu i ne primiše žig na čelo svoje i na ruku svoju;

i oživeše i zakraljevaše s Hristom hiljadu godina. A ostali mrtvi ne oživeše dok se ne navrší hiljadu godina. Ovo je prvo uskrsnuće. Blažen i svet onaj koji ima udela u prvome uskrsnuću! Nad njima druga smrt nema vlasti, nego će oni biti sveštenici Božiji i Hristovi, i s njime će kraljevati hiljadu godina.

Svi ovi stihovi daju naznačiti da će Ješua ponovo doći i da će uspostaviti Kraljevstvo. Povezane sa odlomcima o Kraljevanju u Starom zavetu nalazimo i odlomke o Mesijinom Sinovstvu Božijem, kao i odlomke o konceptu Bogo-Čoveka. Obe ove ideje u vezi sa Mesijom nalazimo i u odlomcima iz Novog zaveta koje smo upravo citirali.

2. Koncept Bogo-Čoveka i Isus

Još jedan faktor koji se odnosi na Mesiju u Isaiji 9:6-7 i u Jeremiji 23:5-6 jeste koncept Bogo-Čoveka. Drugim rečima, Mesija je trebao da bude i Bog i čovek, u isto vreme. Da li Novi zavet uči istu tu stvar kada govori o Ješui?

U knjizi Novog zaveta koja se zove Poslanica Filipljanima 2:5-8, čitamo: ***Ta neka u vama bude ona misao koja je i u Hristu Isusu, koji se, premda u obličju Božijem, nije otimao da bude jednak Bogu, nego sama sebe obezvredi uzevši obličje sluge i postavši ljudima sličan. I našavši se u obličju poput čoveka, ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti, i to do smrti na krstu.***

Nadalje, u Novom zavetu, u Evandjelju po Jovanu 1:1-2, i 14a, čitamo: ***U početku je bila Reč, i Reč je bila u Boga, i Reč je bila Bog. Ona je u početku bila u Boga.***

Stih 14a kaže: ***I Reč telom postade, i nastani se među nama.***

3. Sinovstvo Isusa sa Bogom

Još jednom, jevrejski pisci Novog zaveta videli su u Ješui odgovore na Mesijanske zahteve Starog zaveta, sve do koncepta Bogo-Čoveka. Sada je još preostala samo jedna stvar. Da li Novi zavet čini Isusa Sina Božijim onako kako to zahteva Psalam 2:7 i Mudre izreke 30:4?

Kada se vratimo u Luku 1, gde anđeo Gavriilo objavljuje dolazak čudesnog rođenja Mesije, Mariji koja je devica, tamo čitamo u stihovima 34-35: ***A Marija reče anđelu: 'Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?' I anđeo joj, odgovorivši, reče: 'Duh Sveti doći će na te i sila Svevišnjega oseniće te. Zato će se i to sveto što je od tebe rođeno zvati Sin Božiji.***

Prema ovom odlomku, Isus Mesija će biti nazvan Sinom Božijim zbog Njegovog čudesnog začeca i Njegovog Devičanskog rođenja. Na svaki način, ovo se drži zahteva koje postavlja Stari zavet.

Godinama posle, kada je Ješua trebao da započne Svoju javnu službu, čitamo u Mateju 3:16-17: ***I krstivši se, Isus odmah izađe iz vode. I gle, otvoriše mu se***

nebesa te ugleda Duha Božijega gde silazi poput goluba i dolazi na nj. Kad eto glasa s nebesa koji govoraše: 'Ovo je Sin moj ljubljani, u njemu sebi ugodih!'

ZAKLJUČAK

Da zaključimo, Novi zavet objavljuje da Ješua jeste Mesija iz Starog zaveta. Rešenje Novog zaveta na paradoks Starog zaveta jeste da će biti samo jedan Mesija, i taj Mesija će doći dva puta. Ovo izgleda dosledno Starom zavetu, jer Stari zavet često govori o aspektu patnje kod Mesije i o aspektu pobednika kod Mesije u jednim te istim odlomcima, ne dajući pri tome nikakve naznake da misli na dve različite osobe.

Napomena prevodioca: Za prevod ovog MBS-a prevodio sam Biblijske tekstove iz Engleske verzije NASV - prevoda koja je korištena u ovoj studiji. Pri tome mi je od velike pomoći bila Varaždinska Biblija – izdanje Hrvatskog Biblijskog Nakladnika, 2012.

Koristio sam i Savremeni Srpski Prevod u izdanju Hrišćanskog evangelizacionog centra iz Bačkog Petrovca, kao i prevod Daničić – Karadžić kako bi što vernije tekst prilagodio duhu Srpskog jezika.

Prevod: Branko Gotovac 2020.